

ZNANSTVENI SKUP „MATIJA DIVKOVIĆ – DJELO I VRIJEME”

Andrija ZIRDUM

U povodu 350. obljetnice smrti Matije Divkovića (1563–1631) u Sarajevu je 11. i 12. prosinca 1981, u organizaciji Instituta za jezik i književnost, održan znanstveni skup *Matija Divković – djelo i vrijeme*. U dva dana pročitano je 25 referata znanstvenih radnika iz Sarajeva (9), Zagreba (7), Mostara (2), Skoplja (2), Zadra (2), Banja Luke (1), Dubrovnika (1) i Münchena (1). Skup je pobudio šire zanimanje znanstvenih, kulturnih i javnih radnika grada Sarajeva i Bosne i Hercegovine, što je imalo velik odjek i u sredstvima javnog priopćavanja.

Istodobno je u prostorijama Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine – gdje je skup i održan – priređena prigodna izložba raznih izdanja Divkovićevih djela, njegovih izvora i literature o njemu.

Zbog većeg broja sudionika i različitih tematskih cjelina, rad znanstvenog skupa podijeljen je u tri sekcije: historijsku, književnu i jezičnu.

S područja kulturno-povijesne problematike obrađene su slijedeće teme: Društveni, duhovni i politički kontekst pisca Matije Divkovića (S. Džaja), Franjevačka provincija Bosna Srebrena u Divkovićevo vrijeme (A. Zirdum), Franjevci u Hercegovini u Divkovićevo vrijeme (A. Nikić), Matija Divković u okvirima zbivanja svoga vremena (M. Džaja), Turski dokumenti u dubrovačkom arhivu iz druge polovine 16. vijeka o odnosu katoličke i pravoslavne crkve (V. Boškov), Alhamijado literatura u Divkovićevo vrijeme (L. Hadžiosmanović), Udio Divkovićeve knjige u procesu kulturnog uzdizanja i narodnog prosvjećivanja (V. Hunski).

Teme u književnoj sekciji: Matija Divković – život i književno djelo (M. Rizvić), Djela Matije Divkovića u glagoljskim rukopisima 17. i 18. stoljeća (A. Nazor), „Sto čudesa” Matije Divkovića u kontekstu zapadnoevropske i hrvatskoglagoljske književnosti (I. Petrović), Književnopovijesni sudovi o Matiji Divkoviću i njegovom književnom stvaralaštvu (A. Kovačić), Dramski oblici i odnosi u djelu Matije Divkovića (R. Bogišić), Matija Divković i Mavro Vetranović (F. Švelec), Motiv pisanja krvlju kod Matije Divkovića (V. Tuševski), Matija Divković u nekim dosadašnjim književnoistorijskim istraživanjima (V. Maksimović), Divkovićeve *Besjede* kao književni tekst (J. Bratulić), Elementi pučkog pripovijedanja u književnom djelu Matije Divkovića (M. Bodiroga).

Teme o jezičnim pitanjima: Lingvistička problematika Divkovićevog književnog stvaralaštva (H. Kuna), O posredničkoj ulozi Matije Divkovića u razvoju civilizacijsko-jezične nadgradnje (D. Brozović), O grafemsko-fonemskim odnosima u Divkovićevim *Besjedama* (M. Moguš), Djelo Matije Divkovića i hrvatskoglagoljska tradicija (E. Hercigonja), Divkovićeva jezičnostilska redakcija Vetranovićeve drame (J. Vončina), Neka pitanja jezika u djelima fra Matije Divkovića (M. Minović), Poređenje Divkovićeva i Kašićeva prijevoda *Nauka krstjanskog* (D. Gabrić-Bagarić), Bosanski franjevcipisci izvori Stullijeva leksikona s posebnim osvrtom na Matiju Divkovića (M. Brlek).

Pred sudionicima ovog znanstvenog skupa našao se „jedan od prvih bosanskih gutenbergovaca, taj davni, neumorni spisatelj, reformator jezika i pisma, tipograf, utemeljitelj jednog toka književnosti u Bosni i Hercegovini i književne vještine” (I. Lovrenović) sa svoja četiri tiskana djela: *Nauk krstjanski za narod slovinski*, Mleci 1611, *Sto čudesa aliti zlamenja blažene i slavne Bogorodice Marije*, Mleci 1611, *Nauk krstjanski s mnoziemi stvari duhovniemi*, Mleci 1616, *Razlike besjede*, Mleci 1616, na preko dvije tisuće tiskanih stranica.

Istina, o Divkoviću je i ranije relativno dosta pisano i raspravljano, ali su ti radovi starijeg datuma s užim tematskim područjem, te je ocijenjen kao pisac, javni radnik, prosvjetitelj, a posebice kao tumač i popularizator kršćanskog učenja. Njegova djelatnost kao pisca, prevodioca i prerađivača uvjetovala je različita, često oprečna, mišljenja o njemu i njegovu radu. Tri stotine i pedeseta obljetnica smrti bila je zgodna prigoda da sadašnja generacija znanstvenika dade svoju interpretaciju o jednom od začetnika bosansko-hercegovačke književnosti. I upravo s područja povijesti književnosti i jezika bilo je najviše priloga.

Pisanjem i tiskanjem djela na hrvatskom jeziku, narodnim pismom (bosanćicom), Divković je bljesnuo u vremenu i sredini gdje je živio i djelovao, a u franjevačkoj provinciji Bosni Srebrenoj – kojoj je pripadao – nalazio je ljude koji su ga u tom pomagali i poticali. Tako u zamršenom tijeku povijesti naših krajeva u drugoj polovici 16. i prvoj polovici 17. stoljeća Divković stoji kao istaknuti pojedinac koga često, u nedostatku drugih izvora, možemo i moramo promatrati u funkciji njegova široko definiranog poslanja.

Divkovićeva djela značajna su i po tome što u određenom smislu izrastaju iz srednjovjekovne književne tradicije na našem tlu, koja je – padom Bosne pod tursku vlast – bila nasilno prekinuta. Ona su slika franjevačke djelatnosti pod turskom vlašću u potridentsko doba. Njegove propovijedi, protkane srednjovjekovnim pričama i legendama, te prerađene religiozne pjesme starijih autora, omogućavale su da vjernici na pristupačan način upoznaju kršćanski nauk, ali su ujedno pisane s nakanom da pruže utjehu i ohrabrenje pod tuđinskom vlašću.

Brojnim znanstvenim priložima na ovom skupu osvjetljen je jedan davni period bosansko-hercegovačke duhovne i kulturne povijesti, neka pitanja su tek načeta, a mnoga nisu ni dotaknuta. Ništa nije rečeno o motivima Divkovićeva djelovanja, tj. o njegovim odgojno-teološkim i pastoralnim preokupacijama. S teološko-pastoralnog aspekta, dakle, njegovo djelo nije vrednovano. U vidu zbornika radova uskoro će biti

tiskana sva građa s ovog znanstvenog skupa. Ovi će radovi, vjerujem, biti poticaj za dalja istraživanja i nova vrednovanja Divkovićeva djela i dometa njegova utjecaja.

ANDRIJA ZIRDUM